

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

ŞEYHMUS UĞUR VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 1968/07, 3608/07, 14474/07, 35240/07, 35252/07, 36503/07, 36505/07, 36509/07, 36541/07, 36544/07, 36556/07, 36563/07, 36571/07, 36573/07, 36582/07, 36586/07, 36593/07, 15637/08, 34229/08, 36489/08, 36492/08, 36493/08, 37232/08 et 37233/08)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

19 Ekim 2010

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (1968/07, 3608/07, 14474/07, 35240/07, 35252/07, 36503/07, 36505/07, 36509/07, 36541/07, 36544/07, 36556/07, 36563/07, 36571/07, 36573/07, 36582/07, 36586/07, 36593/07, 15637/08, 34229/08, 36489/08, 36492/08, 36493/08, 37232/08 et 37233/08) no'lu davanın nedeni 25 T.C. vatandaşı Şeyhmus Uğur, Mehmet Selçuk, Coşkun Yazar, Mehmet Halil Taş, Halil Askan, İdris Şayık, Mehmet Çiğdem, Şevket Aktaş, Süleyman Çiftsüren, Zekeriye Ezer, Bayram Kinay, Tamer Gezer, Hüsamedin Çiçek, Latif Bal, İbrahim Halil Kaya, Mecit Damar, Mehmet Nuri Alpşen, Ramazan Kalkan, Misbah Sayan, Ali Kaya, İdris Şimşek, Seyithan Kaya, Mustafa Akbaş, Mehmet Kaya et Reşat Ekitici'nin, (başvuranlar) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Diyarbakır Barosu avukatlarından M. Özbekli tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1975, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1973, 1970, 1976, 1974, 1977, 1972, 1969, 1977, 1979, 1974, 1976, 1978, 1971, 1970, 1973, 1965, 1972, 1975 ve 1974 doğumlu olup, Diyarbakır'da ikamet etmekte ve halen bu ildeki cezaevinde tutuklu bulunmaktadır.

Başvuranlar Mehmet Nuri Alpşen 24 Aralık 1993, Şevket Aktaş 11 Ocak 1994, Hüsamedin Çiçek 3 Haziran 1994, Mehmet Halil Taş 4 Haziran 1994, Reşat Ekitici 8 Eylül 1994, Halil Askan 10 Eylül 1994, Mehmet Kaya ve Mehmet Selçuk 11 Eylül 1994, Başvuran Bayram Kinay 15 Eylül 1994, Şeyhmus Uğur 8 Mart 1995, Süleyman Çiftsüren ve İbrahim Halil Kaya 4 Kasım 1997, Mustafa Akbaş 21 Ocak 1998, Coşkun Yazar 31 Ekim 1998, Ramazan Kalkan 6 Mart 1999, Tamer Gezer ve Mecit Damar 8 Aralık 1999, Mehmet Çiğdem 30 Aralık 1999, Zekeriye Ezer 20 Mayıs 2000, Seyithan Kaya 12 Nisan 2001, Ali Kaya 16 Nisan 2001, Misbah Sayan 29 Ağustos 2001 ve İdris Şimşek 19 Kasım 2002 tarihlerinde yasadışı silahlı örgütü *Hizbullah*'a karşı yürütülen bir operasyon çerçevesinde yakalanarak gözaltına alınmışlardır. İlgili şahıslar yakalandıktan birkaç gün sonra yetkili bir hakim tarafından tutuklanmıştır.

Başvuran İdris Şayık ve Latif Bal da belirtilmeyen tarihlerde yakalanarak gözaltına alınmış ve daha sonra sırasıyla 12 Haziran 1995 ve 12 Ocak 1996 tarihlerinde tutuklanmışlardır.

Farklı tarihlerde düzenlenen iddianamelere göre savcılık, ilgili şahısları özellikle yasadışı silahlı bir örgüte üye olmak ve/veya Türkiye'deki anayasal düzeni zorla yıkmaya teşebbüs etmekle suçlamıştır.

Bu arada yetkili mahkeme, Başvuran Nuri Alpşen'i 23 Ekim 2003'te, Başvuran Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici'yi 6 Mayıs 2004'te, Başvuran Halil Askan ve Başvuran Bayram Kinay'ı 23 Haziran 2004'te, Başvuran İbrahim Halil Kaya'yı 28 Haziran 2007'de ve Başvuran Ali Kaya'yı da 24 Ocak 2008'de tahliye etmiştir.

18 Mayıs 2004 tarihinde, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi bu kez Başvuran İdris Şayık ve Latif Bal'ın tahliyesine karar vermiştir. Bu kararın verildiği tarihte, ilgili şahıslar aleyhine açılan ve ilk derece mahkemesi önünde görülmeye devam eden kamu davası ile ilgili henüz herhangi bir mahkeme kararı çıkmamıştır.

9 Aralık 1999 tarihinde, Başvuran Hüsamedin Çiçek ve Mehmet Halil Taş esas hakimleri tarafından mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte, 26 Haziran 2000 tarihinde Yargıtay bu mahkûmiyet kararını bozmuştur. 22 Haziran 2007 tarihinde, davaya yeniden bakan Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi ilgili şahısları ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. 10 Nisan 2008 tarihinde, Yargıtay bu mahkûmiyet kararını onanmıştır.

29 Mart 2005 tarihinde, Başvuran Ali Kaya ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilse de, Yargıtay 14 Temmuz 2005 tarihinde bu kararı bozmuştur. 24 Ocak 2008 tarihinde, davaya yeniden bakan esas hakimleri ilgili şahsın özgürlükten yoksun bırakılmasına hükmetmiştir. Bununla birlikte, sözkonusu karar temyize taşınmıştır. Dosyadaki belgelere göre, mevcut kararın verildiği tarihte temyiz davası Yargıtay önünde görülmeye devam etmektedir.

31 Mart 2005 tarihinde, Başvuran Şeyhmus Uğur ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilse de, Yargıtay 11 Aralık 2006 tarihinde bu kararı bozmuştur. 9 Kasım 2007 tarihinde, davaya yeniden bakan Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi ilgili şahsı ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. 19 Ocak 2009 tarihinde, Yargıtay bu kararı onanmıştır.

30 Eylül 2005 tarihinde, ilk derece mahkemesi Başvuran İbrahim Halil Kaya'yı suçlu bulmuştur. Ancak, 21 Mart 2007 tarihinde Yargıtay bu kararı bozmuştur. 23 Kasım 2007 tarihinde, davaya yeniden bakan esas hakimleri bir kez daha ilgili şahsın özgürlükten yoksun bırakılmasına hükmetmiştir. Dosyadaki unsurlara göre, mevcut kararın verildiği tarihte, ilgili şahıs aleyhine açılan dava Yargıtay önünde görülmeye devam etmektedir.

30 Eylül 2005 tarihinde, ilk derece mahkemesi Başvuran Süleyman Çiftsüren'i hapis cezasına mahkûm etmiştir. Bu mahkûmiyet, 21 Mart 2007 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

13 Aralık 2005 tarihinde, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi Başvuran Coşkun Yazar'ın özgürlükten yoksun bırakılmasına hükmetmiş ve bu mahkûmiyet 5 Ekim 2006 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır. Bu yüksek mahkeme kararı ilk derece mahkemesi kalemine 27 Kasım 2006 tarihinde tevdi edilmiştir.

26 Şubat 2007 tarihli mahkeme kararında, Başvuran Mehmet Selçuk, Halil Askan, Zekeriye Ezer, Başvuran Bayram Kinay, Tamer Gezer ve Mecit Damar'ın ömür boyu hapis cezasına kadar uzayabilecek şekilde özgürlükten yoksun bırakılmalarına hükmedilmiştir. Aynı kararda esas hakimleri, zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle Başvuran Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine karar vermiştir. 16 Nisan 2009 tarihinde, Yargıtay bu kararı onanmıştır.

16 Mart 2007 tarihinde, Başvuran Ramazan Kalkan ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilmiştir. 9 Ekim 2007 tarihinde, ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır.

31 Mayıs 2007 tarihinde, Başvuran Şevket Aktaş ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilmiş ve bu karar 11 Kasım 2008 tarihinde onanmıştır.

22 Haziran 2007 tarihinde, Başvuran Mehmet Çiğdem ve İdris Şimşek ilk derece mahkemesi tarafından ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 10 Nisan 2008 tarihinde, Yargıtay bu mahkûmiyeti onamıştır.

Esas hakimleri ayrıca 31 Mayıs 2007 tarihinde Başvuran Mehmet Nuri Alpşen'i, 7 Aralık 2007 tarihinde Başvuran Seyithan Kaya ve Mustafa Akbaş'ı ve yine 3 Temmuz 2008 tarihinde Başvuran Misbah Sayan'ı ömür boyu hapis cezasına kadar uzayabilecek farklı hapis cezalarına mahkûm etmiştir. Bununla birlikte, temyize götürülen bu kararlar, dosyadaki belgelere göre, Yargıtay tarafından henüz bir karara bağlanmamıştır. Dolayısıyla, bu başvurular hakkında açılan davalar, mevcut kararın verildiği tarihte yüksek mahkeme önünde görülmeye devam etmektedir.

Mahkûm edilmelerinden sonra adli makamlar, başvuranların tekrarlanan tahliye taleplerini sürekli reddetmişler ve her seferinde « isnad edilen suçların niteliği », « delil durumu », « dosya içeriği », « öngörülen cezaların ağırlığı » ve/veya « isnad edilen suçun Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (« CMK ») 100. maddesinin [tutukluluk gerekçe ve koşullarını düzenleyen] 3. fıkrasında sıralanan suçlar arasında bulunması » gibi gerekçelerle tutukluluk halinin devamına hükmetmişlerdir. Dolayısıyla ilgili şahısların hepsi bir adli makam tarafından tahliye edilene ya da ilk derece mahkemesinin karar tarihine kadar tutuklu kalmışlardır.

HUKUK

I. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Başvuruların dile getirilen ana şikâyetler ve temel sorunlar bakımından benzer olduklarını tespit eden AİHM, bunların birleştirilmesine ve tek dava halinde incelenmesine karar vermektedir.

II. KABULEDİLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN

Başvuranlar öncelikle tutukluluk sürelerinin aşırı olduğunu ileri sürmekte ve bu tutukluluk halinin yasallığı ile ilgili itiraz imkânı sağlayan etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını savunmaktadır. Bu şikâyetlerin dile getirilme şeklini dikkate alan AİHM, bunların AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragrafları açısından incelenmesi gerektiğine hükmetmektedir.

Başvuranlar, ayrıca davalarının makul sürede görülmediğinden ve haklarında açılan ceza davasının süresine itiraz edebilecekleri bir hukuk yolunun bulunmadığından şikâyetçi olmaktadır. Bu başlık altında başvurular AİHS'nin 6 ve 13. maddelerine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, öncelikle başvuranların yasadışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesini öngören 466 sayılı kanuna uygun olarak tazminat davası açmadıklarını, ilgili hükümlerin 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni CMK'nın 141. maddesinde de yer aldığını belirtmekte ve iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia etmektedir. Yargılama süresi ile ilgili şikâyet hakkında ise Hükümet, başvuranların, mahkemelerin davaları en kısa sürede sonuçlandırma zorunluluğuna atıfta bulunarak ve sözkonusu yargılamanın hızlı yürütülmediğini gerekçe göstererek Adalet Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açabileceklerini savunmaktadır. Hükümet son olarak yeni CMK'nın 141 ve 142. maddelerinin tutuklu yargılanan ve tutukluluk ve/veya yargılama süresine itiraz eden kimselere uğradığı

zarar karşılığı tazminat talep etme hakkı tanıdığını hatırlatmaktadır. Hükümete göre, bu itiraz yoluna başvurmayan ilgili şahısların iç hukuk yollarını tamamen tükettiği söylenemez.

Başvuranlar, bu iddialara itiraz etmekte ve özellikle tutukluluk ve/veya yargılama sürelerinin uzunluğu nedeniyle uğradıkları zararın telafi edilmesi amacıyla bir tazminat talebinde bulunabilmek için önce ya yakalandıktan ve tutuklandıktan sonra bir takipsizlik kararının çıkması ya da bu dava sonunda beraat etmeleri gerektiğini belirtmektedir.

AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetler ile ilgili olarak AİHM, yerleşik içtihadına göre uygun bir iç hukuk yolu bulunmadığı durumlarda altı aylık sürenin, başvuruda şikâyet edilen eylemin gerçekleştiği andan itibaren başladığını hatırlatmaktadır (bakınız, diğerleri arasından, *Türkiye aleyhine Sakık ve diğerleri davası*, 26 Kasım 1997, prg. 53, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1997-VII). Mevcut davada AİHM, tutukluluk halinin alınan tahliye kararı ile Başvuran Mehmet Nuri Alpşen için 23 Ekim 2003, Başvuran Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici için 6 Mayıs 2004, Başvuran İdris Şayık ve Latif Bal için 18 Mayıs 2004 ve Başvuran Halil Askan ve Başvuran Bayram Kinay için 23 Haziran 2004 tarihinde sona erdiğini gözlemlemektedir. AİHM öte yandan, ilk derece mahkemesinin özgürlükten yoksun bırakma kararı ile Başvuran Süleyman Çiftsüren için tutukluluk halinin 30 Eylül 2005, Başvuran Coşkun Yazar için 13 Aralık 2005, Başvuran Ramazan Kalkan için 16 Mart 2007, Başvuran İdris Şimşek için 22 Haziran 2007, Başvuran Seyithan Kaya ve Mustafa Akbaş için 7 Aralık 2007 tarihlerinde son bulduğunu tespit etmektedir.

AİHM, adı geçen başvuranların tutukluluk sürelerine dayalı şikâyetler dahil başvurularını, Coşkun Yazar 3 Nisan 2007, Mehmet Nuri Alpşen, İdris Şayık, Latif Bal, Halil Askan, Başvuran Bayram Kinay ve Süleyman Çiftsüren 10 Ağustos 2007, Ramazan Kalkan 28 Mart 2008, İdris Şimşek, Seyithan Kaya ve Mustafa Akbaş 21 Temmuz 2008, Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici 28 Temmuz 2008 tarihlerinde sunduklarını kaydetmektedir (bakınız, aşağıdaki « Ek »). Bu nedenle, bu başvuranların tutukluluk halinin sona erdiği tarih ile AİHM önüne sunulan başvuru tarihi arasında en az yedi ay on dört gün ve en fazla yaklaşık dört yıl üç aylık bir süre geçmiştir. Dolayısıyla, bu başvuranların AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetlerinin altı aylık süre dışında sunulduğu anlaşıldığından, AİHS'nin 35. maddesinin 1 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

Hükümetin iddiaları ile ilgili olarak AİHM, daha önce de benzer davaları inceleme fırsatı bulduğunu ve hepsini reddettiğini hatırlatmaktadır (bakınız, özellikle, 466 sayılı kanun gereğince tazminat davası açılmamasıyla ilgili olarak *Türkiye aleyhine Barış davası*, n° 26170/03, prg. 17, 31 Mart 2009; tam yargı davasıyla ilgili iddialar ve yeni Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinde öngörülen hukuk yolları konusunda *Türkiye aleyhine Tendik ve diğerleri davası*, n° 23188/02, prg. 34-39, 22 Aralık 2005, ve *Tunce ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 35-37). Hükümet mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir açıklama yapmadığı ya da iç hukukta uygulanan bir örnek göstermediğinden, AİHM sözkonusu iddiaları reddetmektedir.

AİHM, başvuranlar Başvuran Şevket Aktaş, Hüsamedin Çiçek, Mehmet Halil Taş, Mehmet Selçuk, Şeyhmus Uğur, İbrahim Halil Kaya, Tamer Gezer, Mecit Damar, Mehmet Çiğdem, Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan'ın 5. maddenin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetleri ile tüm başvuranların 6. maddenin 1. paragrafı ile 13. maddeye dayalı şikâyetlerinin AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyetlerin kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

III. AİHS’NİN 5. MADDESİNİN 3 VE 4. PARAGRAFLARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS’nin 5. maddesinin 3. paragrafına dayalı şikâyetle ilgili olarak Hükümet, Başvuran Şevket Aktaş, Hüsamedin Çiçek, Mehmet Halil Taş, Mehmet Selçuk, Şeyhmus Uğur, İbrahim Halil Kaya, Tamer Gezer, Mecit Damar, Mehmet Çiğdem, Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan’ın maruz kaldıkları tutukluluk süresinin, özellikle şüphelenilen suç niteliği, öngörülen cezaların ağırlığı ve bazı ciddi suçların işlenme riski göz önüne alındığında aşırı sayılamayacağını savunmaktadır. Hükümet ayrıca, kaçma riski, adaleti engelleme tehlikesi ve kamu düzeninin korunma gerekliliğinin başvuranların tutukluluk halinin devamı için yeterli unsurlar olduğunu kaydetmektedir.

Dikkate alınacak tutukluluk süresinin belirlenmesi ile ilgili yerleşik içtihadını göz önüne alan AİHM (bakınız, özellikle, *Türkiye aleyhine Solmaz davası*, n° 27561/02, prg. 23-37, CEDH 2007-...(alıntılar), ve *Türkiye aleyhine Baltacı davası*, n° 495/02, prg. 44-46, 18 Temmuz 2006), tutukluluk süresinin Başvuran Ali Kaya için yaklaşık altı yıl altı ay, Başvuran Zekeriye Ezer için altı yıl dokuz aydan fazla, Başvuran Misbah Sayan için altı yıl on aydan fazla, Başvuran Tamer Gezer ve Mecit Damar için yaklaşık yedi yıl üç ay, Başvuran Mehmet Çiğdem için yaklaşık yedi yıl altı ay, Başvuran İbrahim Halil Kaya için sekiz yıl iki aydan fazla, Başvuran Şeyhmus Uğur için yaklaşık on bir yıl, Başvuran Mehmet Selçuk için yaklaşık on iki yıl altı ay, Başvuran Hüsamedin Çiçek ve Mehmet Halil Taş için on iki yıl altı aydan fazla ve Başvuran Şevket Aktaş için yaklaşık on üç yıl beş ay olduğunu tespit etmektedir. AİHM, benzer durumları daha önce incelediğini ve birçoğunda AİHS’nin 5. maddesinin 3. paragrafının ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Türkiye aleyhine Dereci davası*, n° 77845/01, prg. 34-41, 24 Mayıs 2005, *Türkiye aleyhine Taciroğlu davası*, n° 25324/02, prg. 18-24, 2 Şubat 2006, ve *Türkiye aleyhine Tunc ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 18). Hükümetin mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir olgu ve argüman sunmadığını göz önüne alan AİHM, AİHS’nin 5. maddesinin 3. paragrafının ihlal edildiğine hükmetmektedir.

AİHS’nin 5. maddesinin 4. paragrafına dayalı şikâyetle ilgili olarak Hükümet, iç hukuk yollarının etkili olduğunu yinelemektedir. Bu bağlamda AİHM, geçmişte incelediği birçok benzer davada, ceza mahkemelerinin bir başvuranın tutukluluk halinin – mevcut davada olduğu gibi – basmakalıp gerekçelerle devamına karar vermesinin, hem 5. maddenin 3. paragrafının ihlal edildiği sonucuna varmak ve hem de böylesi gerekçelerle mücadele etmeye imkân tanıyan itiraz yollarının başarılı olmadığını düşünmek için önemli bir unsur teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (*Türkiye aleyhine Koştı ve diğerleri davası*, n° 74321/01, 3 Mayıs 2007). Ayrıca AİHM, birçok defa yargı organının hukuki nitelikte olmadığına, usule ilişkin teminatları sunma zorunluluğunu yerine getirmediğine ve dolayısıyla 5. maddenin 4. paragrafındaki gereksinimlere uymadığına hükmetmiştir. AİHM, özellikle yargının çekişmeli olması ve her halükarda iddia makamı ile tutuklu arasında silahların eşitliği ilkesine uyulması gerektiğini kaydetmektedir. Ayrıca, ilgili şahsın bizzat kendisinin ya da avukatının yargılamaya katılmasının sağlanması ve kamuya açık bir yargılama yapılması gerekmektedir (bakınız, özellikle, *Türkiye aleyhine Bağrıyanık davası*, n° 43256/04, prg. 51, 5 Haziran 2007, ve *Şayık ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 27-32). Mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir unsur göremeyen AİHM, AİHS’nin 5. maddesinin 4. paragrafının ihlal edildiğine hükmetmektedir.

IV. AİHS’NİN 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranların 6. maddenin 1. paragrafına dayalı şikâyeti ile ilgili olarak Hükümet, özellikle davaların karmaşıklığı, dosyaların büyüklüğü, başvuranlara isnad edilen suçların niteliği, işlenen suçların çokluğu, davaya dahil olan sanık, tanık, davacı ve mağdurların sayısı ve organize suçlarla ilgili davaların zorluğu göz önüne alındığında, ihtilaflı yargılama süresinin aşırı kabul edilemeyeceğini savunmaktadır. Dahası, Hükümete göre, sözkonusu yargılama sürecinde ulusal mahkemeler özen eksikliği göstermemiştir.

Başvuranlar bu argümanlara itiraz etmektedir.

AİHM, yargılamanın başvuranların tutuklanmasıyla başladığını not etmekte ve anlaşıldığı kadarıyla Başvuranlar İdris Şayık, Latif Bal, Ali Kaya, İbrahim Halil Kaya, Mehmet Nuri Alpşen, Seyithan Kaya, Mustafa Akbaş ve Misbah Sayan hakkında açılan davaların mevcut kararın alındığı tarihte ulusal mahkemeler önünde halen görülmekte olduğunu ve diğer başvuranlar hakkında açılan davaların ise Yargıtay’ın ilk derece mahkemesinin kararını onadığı tarihte sonuçlandığını kaydetmektedir.

Oysa AİHM, Başvuran İdris Şimşek hakkında açılan ceza davasının yaklaşık beş yıl beş ay; Başvuran Coşkun Yazar hakkında açılan davanın yaklaşık sekiz yıl; Başvuran Mehmet Çiğdem hakkında açılan davanın sekiz yıl üç aydan fazla; Başvuran Ramazan Kalkan aleyhine açılan davanın iki dereceli yargılama sonrasında sekiz yıl yedi aydan fazla; Başvuran Zekeriye Ezer hakkında açılan davanın yaklaşık sekiz yıl on bir ay; Başvuran Süleyman Çiftsüren, Tamer Gezer ve Mecit Damar hakkında açılan davanın dokuz yıl dört aydan fazla; Başvuran Hüsamedin Çiçek, Mehmet Halil Taş ve Şeyhmus Uğur aleyhine açılan davanın on üç yıl altı aydan fazla; Başvuran Mehmet Selçuk, Halil Askan, Başvuran Bayram Kinay, Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici hakkında açılan davanın on dört yıl yedi aydan fazla ve nihayet Başvuran Şevket Aktaş aleyhine açılan davanın on dört yıl on aydan fazla sürdüğünü gözlemlemektedir.

AİHM, ayrıca mevcut kararın alındığı bazı yargılamaların, bu kararın alındığı tarihte, Misbah Sayan için dokuz yıl bir aydan fazla, Ali Kaya ve Seyithan Kaya için yaklaşık dokuz yıl beş ay, Mustafa Akbaş için dokuz yıl sekiz aydan fazla, İbrahim Halil Kaya için yaklaşık on iki yıl on bir ay, Latif Bal için on dört yıl sekiz aydan fazla, İdris Şayık için on beş yıl üç aydan fazla ve Mehmet Nuri Alpşen için on altı yıl dokuz aydan fazla sürdüğünü ve anlaşıldığı kadarıyla halen ulusal mahkemeler önünde görülmeye devam ettiğini kaydetmektedir.

AİHM, bir yargılama süresinin makul olup olmadığının, davanın koşullarına göre ve başta davanın karmaşıklığı olmak üzere, AİHM tarafından benimsenen kıstaslar ile başvuran ve yetkili mercilerin tutumları dikkate alınarak değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Fransa aleyhine Pélissier ve Sassi davası* [GC], n° 25444/94, prg. 67, CEDH 1999-II).

Öte yandan AİHM, yargı makamlarının – adaletin en kısa zamanda tecelli etmesiyle yükümlü olduğu bir konumda – başvuranları bütün yargılama süreci boyunca tutuklu bulundurduklarını gözlemlemektedir (bakınız, diğerleri arasından, *Rusya aleyhine Kalachnikov davası*, n° 47095/99, prg. 132, CEDH 2002-VI, ve *Türkiye aleyhine Gezici ve İpek davası*, n° 71517/01, prg. 54, 10 Kasım 2005).

AİHM, organize suçlarla ilgili bu yargılamaların özellikle davaya dahil olan sanık, tanık, davacı sayısı ile sanıklara isnat edilen suçların çokluğu ve dosyaların büyüklüğü nedeniyle bazı karmaşıklıklar içerdiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, bu karmaşıklık tek başına bir yargılamanın on altı yıldan fazla sürmesini haklı gösteremez.

Konuyla ilgili yerleşik içtihadını (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Pélissier ve Sassi*, ilgili bölüm, ve *Türkiye aleyhine A. Yılmaz davası*, n° 10512/02, prg. 46-53, 22 Temmuz 2008) ve mevcut dava koşullarını dikkate alan AİHM, ihtilaflı yargılamaların uzun sürdüğü ve dolayısıyla « makul bir sürede yargılanma hakkı » gereksinimine cevap vermediği kanaatine varmaktadır.

Bu itibarla, söz konusu şikâyetle ilgili olarak AİHS'nin 6. maddenin 1. paragrafı ihlal edilmiştir.

AİHS'nin 13. maddesine dayandırılan şikâyetle ilgili olarak AİHM, bu hükmün, 6. maddenin 1. paragrafında zorunlu kılınan « davaların makul sürede görülme yükümlülüğü » ile ilgili bir şikâyet için ulusal mahkeme önünde etkili bir itiraz yolu sağlanmasını teminat altına aldığını hatırlatmaktadır (bakınız *Polonya aleyhine Kudła davası* [GC], n° 30210/96, prg. 156, CEDH 2000-XI). AİHM, buna benzer bir şikâyeti daha önce inceleme fırsatı bulduğunu ve Türk hukuk sisteminin davalılara AİHS'nin 13. maddesi anlamında ceza yargılamasının uzunluğundan şikâyet etmelerine olanak sağlayan etkili bir itiraz yolu sunmadığı sonucuna vardığını kaydetmektedir (bakınız, özellikle, *Tendik ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 34-39, ve *Tunçe ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 33-38). Hükümet, yukarıdaki örnekten farklı bir sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir olgu ya da argüman sunmadığından, AİHM mevcut davada aynı hükme varmaktadır.

Bu nedenle AİHM, mevcut davada başvuranların AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafı anlamında davalarının makul bir süre zarfında çözüme ulaştırılması haklarını kullanabilmelerine olanak sağlayan bir başvuru yolunun iç hukukta bulunmamasından dolayı, AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmaktadır.

V. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

Başvuranlar, uğradıkları maddi ve manevi zarar karşılığında herbiri için 30 000 Euro'dan 50 000 Euro'ya kadar varan tazminat tutarları talep etmektedirler. Ayrıca avukatları AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri karşılığında herbir başvuran için 950 Euro ve 1 800 Euro arasında değişen tutarların geri ödenmesini talep etmektedir. Avukat bu taleplere dayanak olarak, özellikle başvuranları cezaevinde ziyaret sırasında yapılan gidiş-geliş masraflarını belirten detaylı ücret dekontları, başvuru formunun hazırlanması ve her başvuru için layiha sunumları karşılığı olan 600 Euro tutarında bir dekont ile posta, telefon ve tercüme masraflarını sunmaktadır.

Hükümet, bu taleplere karşı çıkmakta ve AİHM'nin sözkonusu talepleri reddetmesini istemektedir.

AİHM, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında nedensellik bağı görememekte ve bu talebi reddetmektedir. Buna karşın, AİHM başvuranların belli ölçülerde manevi zarara uğradıkları kanaatindedir. AİHM, manevi tazminat olarak Başvuran İdris Şimşek'e 2.500 Euro, başvuranlar Coşkun Yazar ve Ramazan Kalkan'ın her birine 4.200 Euro, Başvuran Süleyman Çiftsüren'e 4.800 Euro, Başvuran Seyithan Kaya'ya 7.200 Euro,

başvuranlar Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan'ın her birine 9.000 Euro, başvuranlar Tamer Gezer ve Mecit Damar'ın her birine 9.500 Euro, Başvuran Mehmet Çiğdem'e 10.000 Euro, başvuranlar Mustafa Akbaş, İbrahim Halil Kaya, Başvuran Halil Askan, Bayram Kinay, Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici'nin her birine 10.800 Euro, Başvuran Latif Bal'a 13.200 Euro, Başvuran Şeyhmus Uğur'a 14.000 Euro, Başvuran İdris Şayık'a 14.400 Euro, Başvuran Mehmet Nuri Alpşen'e 15.600, başvuranlar Mehmet Selçuk, Hüsamedin Çiçek ve Mehmet Halil Taş'ın her birine 16.000 Euro ve Başvuran Şevket Aktaş'a 17.000 Euro ödenmesinin hakkaniyete uygun olacağına hükmetmektedir. Yargı masraf ve giderleri ile ilgili olarak, içtihadında belirtilen kıstasları (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Bulgaristan aleyhine Nikolova davası* [GC], n° 31195/96, prg. 79, CEDH 1999-II) ve elindeki belgeleri inceleyen AİHM, bu başlık altında hesaplanan tutar için yalnızca avukat ücretlerini dikkate almaktadır. Başvuruların özellikle ortaya koydukları hukuki sorunlar bakımından benzerlik göstermesini göz önüne alan AİHM, avukat ücreti olarak başvuranlara beraberce 10.000 Euro ödenmesinin hakkaniyete uygun olacağı kanaatine varmaktadır.

AİHM, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenen gecikme faizi uygulanmasının uygun olacağına hükmetmektedir.

Buna ilaveten, Başvuran İdris Şayık, Latif Bal, Ali Kaya, İbrahim Halil Kaya, Mehmet Nuri Alpşen, Seyithan Kaya, Mustafa Akbaş ve Misbah Sayan hakkında yürütülen davalar halen görülmeye devam ettiğinden AİHM, adaletin iyi idaresinin gereklerini yerine getirmek suretiyle AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafı bağlamında tespit edilen ihlalin uygun bir şekilde sona erdirilmesi ve söz konusu davaların en kısa zamanda karara bağlanması gerektiğini kaydetmektedir (*Türkiye aleyhine Yakışan davası*, n° 11339/03, prg. 49, 6 Mart 2007).

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuruların *birleştirilmesine*;

2. Başvuranlar Şevket Aktaş, Hüsamedin Çiçek, Mehmet Halil Taş, Mehmet Selçuk, Şeyhmus Uğur, İbrahim Halil Kaya, Tamer Gezer, Mecit Damar, Mehmet Çiğdem, Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan'ın tutukluluk süresinin uzunluğu ve tutukluluk süresinin uzunluğuna karşı etkili bir başvuru hakkı olmadığı hakkındaki (AİHS'nin 5/3 ve 4. maddesi) ve bütün başvuranlar hakkında yürütülen ceza yargı sürecinin uzunluğu ve buna karşı itiraz edilebilecek etkili başvuru yollarının bulunmadığı (AİHS'nin 6/1 ve 13. maddesi) yönündeki şikayetlerin *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez olduğuna*;

3. AİHS'nin 5/3 ve 4. maddesinin başvuranlar Şevket Aktaş, Hüsamedin Çiçek, Mehmet Halil Taş, Mehmet Selçuk, Şeyhmus Uğur, İbrahim Kaya, Tamer Gezer, Mecit Damar, Mehmet Çiğdem, Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan açısından *ihlal edildiğine*;

4. AİHS'nin 6/1 ve 13. maddesinin bütün başvuranlar bakımından *ihlal edildiğine*;

5. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından;

i. başvuran İdris Şimşek'e 2.500 (iki bin beş yüz) Euro; başvuranlar Coşkun Yazar ve Ramazan Kalkan'ın her birine 4.200 (dört bin iki yüz) Euro; başvuran Süleyman Çiftsüren'e 4.800 (dört bin sekiz yüz) Euro; başvuran Seyithan Kaya'ya 7.200 (yedi bin iki yüz); başvuranlar Zekeriye Ezer, Ali Kaya ve Misbah Sayan'ın her birine 9.000 (dokuz bin) Euro; başvuranlar Tamer Gezer ve Mecit Damar'ın her birine 9.500 (dokuz bin beş yüz) Euro; başvuran Mehmet Çiğdem'e 10.000 (on bin) Euro; başvuranlar Mustafa Akbaş, İbrahim Halil Kaya, Halil Askan, Bayram Kinay, Mehmet Kaya ve Reşat Ekitici'nin her birine 10.800 (on bin sekiz yüz) Euro, başvuran Latif Bal'a 13.200 (on üç bin iki yüz) Euro, başvuran Şeyhmus Uğur'a 14.000 (on dört bin) Euro, başvuran İdris Şayık'a 14.400 (on dört bin dört yüz) Euro, başvuran Mehmet Nuri Alpşen'e 15.600 (on beş bin altı yüz) Euro, başvuranlar Mehmet Selçuk, Hüsamedin Çiçek ve Mehmet Halil Taş'ın her birine 16.000 (on altı bin) Euro ve başvuran Şevket Aktaş'a 17.000 (on yedi bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;

ii. temsil gideri için başvuranlara ortaklaşa 10.000 (on bin) Euro *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

6. Adil tatmine ilişkin *diğer taleplerin reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 19 Ekim 2010 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Ek

Başvuranların listesi

1. Şeyhmus Uğur tarafından 29 Aralık 2006 tarihinde yapılan 1968/07 numaralı başvuru
2. Mehmet Selçuk tarafından 9 Ocak 2007 tarihinde yapılan 3608/07 numaralı başvuru
3. Coşkun Yazar tarafından 3 Nisan 2007 tarihinde yapılan 14474/07 numaralı başvuru
4. Halil Askan tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 35240/07 numaralı başvuru
5. Mehmet Halil Taş tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 35252/07 numaralı başvuru
6. İdris Şayık tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36503/07 numaralı başvuru
7. Mehmet Çiğdem tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36505/07 numaralı başvuru
8. Şevket Aktaş tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36509/08 numaralı başvuru
9. Süleyman Çiftsüren tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36541/07 numaralı başvuru

10. Zekeriye Ezer tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36544/07 numaralı başvuru
11. Bayram Kinay tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36556/07 numaralı başvuru
12. Tamer Gezer tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36563/07 numaralı başvuru
13. Hüsamedin Çiçek tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36571/07 par numaralı başvuru
14. Latif Bal tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36573/07 numaralı başvuru
15. İbrahim Halil Kaya tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36582/07 numaralı başvuru
16. Mecit Damar tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36586/07 numaralı başvuru
17. Mehmet Nuri Alpşen tarafından 10 Ağustos 2007 tarihinde yapılan 36593/07 numaralı başvuru
18. Ramazan Kalkan tarafından 28 Mart 2008 tarihinde yapılan 15637/08 numaralı başvuru
19. Misbah Sayan tarafından 10 Temmuz 2008 tarihinde yapılan 34229/08 numaralı başvuru
20. Ali Kaya tarafından 21 Temmuz 2008 tarihinde yapılan 36489/08 numaralı başvuru
21. İdris Şimşek tarafından 21 Temmuz 2008 tarihinde yapılan 36492/08 numaralı başvuru
22. Seyithan Kaya ve Mustafa Akbaş tarafından 21 Temmuz 2008 tarihinde yapılan numaralı başvuru
23. Mehmet Kaya tarafından 21 Temmuz 2008 tarihinde yapılan 37232/08 numaralı başvuru
24. Reşat Ekitici tarafından 21 Temmuz 2008 tarihinde yapılan 37233/08 numaralı başvuru